

Gezondheidsrisico van asbest

Tegenwoordig worden geen nieuwe asbestbevattende producten meer in omloop gebracht in België. Ook al komen er geen nieuwe producten meer bij, de oude zijn nog aanwezig. Ook u kan, op het werk of thuis, nog steeds met asbest in aanraking komen tijdens schoonmaak, herstel, renovatie of verwijdering van asbesthoudende materialen. U moet dus weten waar u asbest kan aantreffen en wat u mag, moet en kan doen om risico's te vermijden.

Asbest is een verzamelnaam voor een reeks vezelachtige mineralen die allen dezelfde eigenschap bezitten: ze splitsen zich in de lengte steeds verder tot uiterst fijne en met het blote oog **onzichtbare vezeltjes**. Die zijn zo licht, dat ze lang in de lucht blijven zweven en makkelijk ingeademd worden. Het inademen van deze vezels kan ernstige ziekten veroorzaken.

Asbest wordt opgedeeld in **twee grote groepen**:

- serpentijnen: tot deze groep behoort chrysotiel (het "witte asbest"), de meest gebruikte soort;
- de amfibolen: tot deze groep behoren amosiet (het "bruine asbest"), crocidoliet (het "blauwe asbest") en het meer zeldzame anthophylliet, tremoliet en actinoliet.

Aan de kleur van het ruwe materiaal kan men herkennen tot welke soort het asbest behoort. Wanneer het materiaal verwerkt is, kan dat niet meer. Alleen een laboratorium-analyse kan dan nog uitsluitsel geven.

Gezondheidsrisico's

Asbestose

De asbestvezeltjes worden in de longen door bindweefsel omgeven. Dat maakt de longen stijver en minder elastisch. Ademhalen lukt niet meer zo vlot. De zuurstof kan moeilijker doorheen de wand van de longblaasjes geraken. De patiënt wordt kortademig en moet dikwijls hoesten. Op zich is asbestose niet dodelijk. De ziekte maakt de patiënt echter veel gevoeliger voor longinfecties en vormt een zware belasting voor het hart.

Tussen de blootstelling aan asbest en het ontwikkelen van asbestose kan 20 jaar of meer verlopen. De kans op de ziekte stijgt met de intensiteit en de duur van de blootstelling. Onder een bepaalde grens zou er geen risico bestaan.

Asbestose is erkend als beroepsziekte. Vroeger kwam de ziekte heel vaak voor. Momenteel is het aantal nieuwe gevallen aanzienlijk gedaald.

Pleurale plaques

Pleurale plaques zijn fibreuze verdikkingen van het borstvlies die kunnen verkalken. Gewoonlijk zijn ze pijnloos en veroorzaken ze geen beperking van de longfunctie. Ze zijn ook geen voorloper van kanker. Ze worden beschouwd als een teken van een vroegere asbestblootstelling. Tussen de blootstelling aan asbest en het ontwikkelen van pleurale plaques verlopen minstens 20 jaar.

Mesothelioom

Asbest is de belangrijkste oorzaak van mesothelioom, een zeldzame kanker aan het longvlies (pleuraal mesothelioom) of het buikvlies (peritoneaal mesothelioom). De ziekte is heel ernstig; meestal overlijdt de patiënt binnen het jaar na het stellen van de diagnose. In principe kan elke blootstelling aan asbest, hoe klein ook, leiden tot mesothelioom. Hoe groter de blootstelling, hoe groter het risico. De latentietijd bedraagt 25 tot 40 jaar. Ook vandaag kan de ziekte dus nog opduiken bij mensen die tientallen jaren geleden met asbest in aanraking kwamen. De lange latentietijd verklaart dat elk jaar meer nieuwe gevallen als beroepsziekte worden erkend.

Longkanker

Voor longkanker is er geen risicodrempel: zelfs een heel kleine blootstelling is gevaarlijk. Ook hier geldt: hoe groter de blootstelling, hoe groter het risico. Roken en asbest vormen een extra bedreigende combinatie. Voor longkanker bedraagt de latentietijd 20 jaar of meer. Ook vandaag kunnen er dus nog nieuwe gevallen opduiken. Onder bepaalde voorwaarden wordt longkanker door asbestblootstelling als beroepsziekte erkend.

Larynxkanker

Sedert enige tijd wordt ook aanvaard dat kanker van het strottenhoofd (larynxkanker) kan veroorzaakt worden door asbest: deze ziekte werd in 2002 opgenomen in de lijst van beroepsziekten veroorzaakt door blootstelling aan asbest.

[zie ook artikel : Strottenhoofdkanker \(keelkanker - larynxkanker\)](#)

De meest recente studies wijzen op een constante toename van het aantal slachtoffers van longkanker en mesothelioom ten gevolge van blootstelling aan asbest. Deze toename zou een piek bereiken in het jaar 2020 in de Europese landen die nu doende zijn met de asbestsanering. Een Britse medische studie van 1997 schat het aantal doden door asbestblootstelling de komende 35 jaar in West-Europa op 500.000.

De voorbije tien jaar, van 1992 tot 2001, is het aantal asbestgerelateerde ziekten erkend door het Fonds voor Beroepsziekten, toegenomen tot :

- 1849 gevallen van asbestose,
- 491 gevallen van mesothelioom,
- 153 longkankers

Wat als u in contact bent geweest met asbest?

Er bestaat nauwelijks een gezondheidsrisico als je eenmalig met asbestvezels in aanraking komt of bent gekomen. Er bestaat ook geen bewijs dat bedienden die in een kantoor hebben gewerkt waar destijds asbest werd gebruikt, een verhoogde kans op een ziekte door asbest hebben.

Maar bij **langdurige blootstelling** is asbest wel erg gevaarlijk, ongeacht de soort asbest waar het om gaat.

Probleem is dat het opsporen van bepaalde asbestaandoeningen in een vroeg stadium weinig zin heeft. Pleurale plaques bewijzen alleen een vroegere blootstelling aan asbest, maar hebben geen enkel gevolg voor de gezondheid. Asbestose is zo goed als verdwenen. En mesothelioom kan nog niet in een vroeg stadium opgespoord worden, en er bestaat ook geen enkele behandeling voor.

De enige aandoening waarvoor het eventueel wel zinvol is om aan vroegdetectie te doen, is longkanker. Mensen die bijvoorbeeld beantwoorden aan de criteria van het Fonds voor Beroepsziekten i.v.m. longkanker door asbest (minstens 10 jaar blootstelling aan een bepaalde hoeveelheid asbest, de aanwezigheid van een bepaalde hoeveelheid asbestlichaampjes in de longen...) zou men systematisch kunnen screenen. Zeker als ze ook asbestose hebben, roken of nog andere risicofactoren vertonen.

Bescherming van werknemers tegen asbest

In de loop der jaren werden verschillende reglementeringen uitgevaardigd voor de bescherming van de werknemers tegen de risico's van asbest. In 2006 werden deze reglementeringen aangepast aan het totale verbod op het gebruik van asbest.

Elk bedrijf is **verplicht een asbestinventaris** op te maken. Zo'n inventaris bevat een lijst van alle asbest en asbesthoudende materialen die in de gebouwen, de installaties, de machines,... aanwezig zijn.

Per lokaal of bedrijfseenheid beschrijft de inventaris alle producten waarvan men zeker is of aanneemt dat ze asbest bevatten. Daarnaast geeft hij ook een lijst van alle werkzaamheden waarbij mensen blootgesteld kunnen worden aan asbest: verbouwingen, onderhoud van stookketels, enzovoort.

Geeft de inventaris aan dat er asbest in het bedrijf aanwezig is, dan moet er een "beheersprogramma" uitgewerkt worden. Dat programma moet de blootstelling aan asbest en dus de risico's zoveel mogelijk beperken.

Het bedrijf moet de asbestinventaris bezorgen aan elke externe onderneming die in het bedrijf werkzaamheden komt uitvoeren op plaatsen waar asbestvezels kunnen vrijkomen. Ook wanneer een werkgever bij een particulier werken komt uitvoeren, moet hij zich er van vergewissen of zijn werknemers al dan niet met asbest in aanraking kunnen komen. Op die manier weet elke werknemer waar en tijdens welke werkzaamheden hij aan asbest kan

worden blootgesteld.

Wanneer er met asbesthoudend materiaal gewerkt moet worden, moeten er steeds **preventiemaatregelen** worden genomen om het vrijkomen van vezels te verhinderen of te beperken. Het gebruik van werktuigen met grote snelheid (b.v. snij- of boormachines), die fijn stof doen ontstaan, en hogedrukreinigers of droge straalmiddelen wordt daarom expliciet verboden. De werknemers beschikken over aangepaste beschermingskledij en dragen, indien nodig, ademhalingsstoestellen.

Enkel werknemers die een speciale opleiding hebben gevolgd mogen **asbestwerkzaamheden** uitvoeren. Dit geldt ook voor herstel- en onderhoudswerken door elektriciens, loodgieters, airconditionings- en verwarmingstechnici, schrijnwerkers, enz. die tijdens bijvoorbeeld snij- en zaagwerken, boren of perforeren met asbesthoudende materialen in aanraking komen.

Voor belangrijke sloop- en verwijderingswerken schakelt men gespecialiseerde firma's in die hiervoor erkend zijn. De **lijst van de erkende bedrijven** is terug te vinden op de site:

www.meta.fgov.be.

Werknemers die aan asbest worden blootgesteld, worden ten minste één maal per jaar medisch onderzocht en kunnen rekenen op een medische opvolging, eventueel jarenlang na de laatste blootstelling.

Hoe weet u of een materiaal asbest bevat ?

Tal van produkten bevatten nog steeds asbest. Strijkplanken, golfplaten, remlakjes, vloerbedekking, laboratoriummateriaal, pijpen, vloeistoffilters, gasmaskers, isolatiemateriaal...: het zijn maar enkele voorbeelden van de duizenden producten waarin tot eind vorige eeuw asbest werd verwerkt.

Paniek is niet nodig. Kijken naar of zelfs aanraken van asbest is niet gevaarlijk. Als het materiaal in goede staat is, zitten de vezels doorgaans heel stevig vast. Gevaar is er pas wanneer u, bij een verbouwing bijvoorbeeld, het asbest bewerkt en "beschadigt". Dan kunt u de vezels losmaken en inademen.

Met het blote oog zal u in de meeste gevallen niet kunnen beoordelen of iets asbest bevat. In een bedrijf moet men in principe alles in de asbestinventaris kunnen terugvinden. Als privé-persoon beschikt u niet over zo'n inventaris en bent u aangewezen op andere methodes. Lijkt een bepaald materiaal u verdacht, kijk dan eerst op facturen, leveringsbonnen of in het bouwbestek. Vindt u daarin geen informatie, neem dan contact op met de leverancier; die kan soms uitsluitel geven aan de hand van de merknaam of een code.

Ook de periode waarin iets gekocht of geïnstalleerd werd, kan een aanwijzing zijn. Hebt u dan nog geen zekerheid, dan kan u terecht bij een gespecialiseerd laboratorium.

Verwijderen, of niet ?

Is het materiaal of product in goede staat en moet het niet echt weg, blijf er dan af. Dat is het veiligste. Zorg er wel voor dat mensen die er later toch aan moeten werken, gewaarschuwd zijn. Een werkgever van een onderneming die bij u werken komt uitvoeren is trouwens verplicht om, vooraleer de werken aan te vatten, de materialen te identificeren waarvan vermoed wordt dat ze asbest bevatten. Is het materiaal of product toch in slechte staat of moet het weg, voor een verbouwing bijvoorbeeld, dan moeten er **grondige voorzorgsmaatregelen** genomen worden. Daarbij moet er vooral voor gezorgd worden dat er zo weinig mogelijk vezels in de lucht terechtkomen, en dat men ook geen vezels verspreidt die aan de kleding of de huid kleven.

Zelf doen of een gespecialiseerd bedrijf inhuren ?

Bepaalde werkzaamheden mogen volgens de arbeidswetgeving enkel door een onderneming uitgevoerd worden die daarvoor erkend is door de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (WASO).

De adressen van deze bedrijven vindt u op de website van FOD WASO: www.meta.fgov.be. Sommige werken met een beperkt risico op blootstelling mogen door het eigen personeel van het bedrijf uitgevoerd worden. Hiervoor bestaan dan wel strikte voorschriften: zo moeten de betrokken werknemers ingeschreven worden op een lijst, en vooraf opleiding en schriftelijke instructies over alle voorzorgsmaatregelen ontvangen.

Heeft u als prive-persoon met asbest te maken, dan moet u beoordelen of u wel in staat bent de klus veilig te klaren. Een gespecialiseerde firma biedt alleszins twee grote voordelen. Enerzijds worden de risico's maximaal vermeden omdat de werknemers zijn opgeleid om met asbesthoudende materialen om te gaan, over het geschikte gereedschap beschikken en beproefde procedures gebruiken, en anderzijds wordt het afval op de juiste manier verwijderd.

Veiligheidsmaatregelen

De grondregel bij werken aan materiaal met asbest is eenvoudig: voorkom de vorming van stof. Asbestvezels zijn immers niet gevaarlijk zolang ze goed gebonden zijn. Wordt het materiaal beschadigd, dan komen de vezels vrij. Het grote gevaar ligt in het inademen of ook het inslikken ervan. Met de volgende zeven regels kan het risico worden beperkt maar niet worden uitgeschakeld.

1. Maak het materiaal nat of fixeert het

Nat materiaal geeft minder stof af dan droog. Spreek dus het asbestmateriaal nat voor u eraan begint te werken. Het gebruik van hogedrukreinigers is uit den boze. Er zijn ook speciale fixeermiddelen op de markt om stofvorming te beperken.

2. Werk heel voorzichtig

Probeer het materiaal niet te beschadigen. Breek het niet, maar schroef het los. Vermijd schokken tijdens het hanteren, bijvoorbeeld bij het overbrengen in een afvalcontainer of bij de afvalverwerking.

3. Gebruik geen sneldraaiend gereedschap

Moet u het materiaal toch zagen, boren of slijpen, gebruik dan handwerktuigen of zeker traagdraaiend gereedschap. Gewone slijpschijven, boormachines, cirkelzagen,... draaien snel en maken daardoor veel stof.

4. Zorg voor een goede ventilatie

Buiten werkt u veiliger dan binnen. Het gaat er immers om de concentratie van vezels in de lucht zo klein mogelijk te houden. Als dat niet kan, moet u de ruimte waarin u werkt heel goed verluchten. Zorg voor luchtstroom naar buiten, zodat de vezels niet in de lucht blijven hangen. Kleef dus zorgvuldig alle kieren en gaten dicht die uitgeven op een andere ruimte. Het is noodzakelijk om het vrijkomen van asbestvezels maximaal te beperken om te voorkomen dat de lucht, ingeademd door uw burens, wordt vervuild.

5. Gebruik aangepaste beschermingsmiddelen

Asbestvezels kunnen aan uw kleding blijven hangen. Draag daarom een overall en handschoenen die u kan wegwerpen. Na het werken kunt u die samen met het andere afval op de correcte manier verwijderen. Uiterst belangrijk is een ademhalingstoestel waarmee u zich tegen het inademen van de vezels beschermt. Een gewoon masker is absoluut niet geschikt, want dat houdt de kleinste vezeltjes niet tegen. U heeft een speciaal ademhalingstoestel nodig met filtercapaciteit P3. Vraag advies aan de verkoper.

6. Reinig na het werk zorgvuldig het lokaal en het gereedschap

U maakt het tijdens het werk vrijgekomen stof nat, veegt het heel voorzichtig op met vochtige doeken en voegt alles bij het asbestafval. Uw gewone stofzuiger gebruiken is een heel slecht idee. De zeer kleine asbestvezels worden niet tegengehouden door de filter en worden zo weer de lucht ingeblazen.

7. Maak uzelf grondig schoon

Schrob u na het werk grondig schoon onder de douche. Vooral uw haar moet u heel zorgvuldig wassen.

Wat met het afval ?

Om precies te weten wat u moet/mag doen, neemt u contact op met de milieudienst van uw gemeente of met de gewestelijke overheidsinstellingen die hiervoor bevoegd zijn. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen afval waaruit de vezels gemakkelijk vrij kunnen komen (b.v. isolatiemateriaal of asbestkoord) en afval waarin de vezels stevig gebonden zijn (b.v. asbestcementproducten).

Asbestbevattend afval waaruit vezels gemakkelijk kunnen vrijkomen moet beschouwd worden als **gevaarlijk afval**, en kan door particulieren worden aangeboden bij het Klein Gevaarlijk Afval (KGA). Niet alle KGA-inzamelaars aanvaarden het echter. Wanneer je het afval niet kwijt kan bij de KGA-inzameling in je gemeente, raadpleeg je het best de milieudienst van je gemeente.

Wanneer voor de verwijdering van asbestmateriaal een beroep wordt gedaan op een gespecialiseerde firma, zal deze firma ook voor de verwijdering van het afval zorgen. Asbestcementafval, waarin de vezels stevig gebonden zijn, wordt behandeld als **bouw- en sloopafval**, zij het dat stofvorming bij de verwijdering en verwerking van het afval zoveel mogelijk moet worden voorkomen. Particulieren kunnen met hun asbestcementafval terecht in containerparken waar bouw- en sloopafval aanvaard wordt.

Courante materialen die asbest bevatten

Asbestcement

Asbestcement is een cementmateriaal waarin 10 à 15% asbestvezels verwerkt zijn. De belangrijkste producten die ermee gemaakt werden, zijn leien voor gevelbekleding en dakbedekking, golfplaten, rioolbuizen, vlakke platen, bloembakken, onderdakplaat, schouwpijpen en luchtkanalen, vensterdorpels en muurkappen...

Asbestcementproducten kan u herkennen aan de typische wafelstructuur. Bij oudere producten hoeft u niet te twifelen; asbestvrije cementen, leien, golfplaten,... waren tot voor een tiental jaren nog niet verkrijgbaar op de markt. Vertrouwt u ook meer recente producten niet, neem dan contact op met de firma die ze verkocht of geplaatst heeft. Bij asbestcement-producten zijn de vezels stevig gebonden. Zolang het materiaal in goede staat is en niet behandeld wordt, komen er dus nauwelijks vezels vrij. Als ze nog niet te verweerd of beschadigd zijn, laat u de materialen beter met rust. Verwijder het dus niet en begin zeker niet te boren, zagen, breken, schuren,... Het verven van asbestcementproducten verlengt de levensduur ervan, maar brengt geen oplossing. Het

stelt het probleem alleen maar uit. Bovendien wordt het materiaal door de verf minder herkenbaar en verhoogt u de kans dat iemand ze later met "gewone" cementproducten verwart. Het ontmossen van golfplaten met een hogedrukreiniger is uit den boze omdat daardoor asbestvezels vrijkomen.

Moet u er toch aan werken, denk dan aan de zeven gouden tips. Laat de materialen zo veel mogelijk intact. Gooi ze niet vanop een hoogte op de grond of in een container. En denk eraan dat het altijd de voorkeur verdient om een beroep te doen op gespecialiseerde asbestverwijderaars.

In Vlaanderen worden asbest-cementproducten beschouwd als sloop-afval. U brengt het zo voorzichtig mogelijk naar een containerpark: nat maken, zo weinig mogelijk beschadigen, zorgen dat u onderweg niets verliest. U moet de verantwoordelijke van het containerpark wel vertellen dat het om afval gaat met asbest. In Brussel en Wallonië zal het containerpark uw asbestcementafval in principe niet aanvaarden.

Vinyltapijt

Vroeger werd onder vloerbedekkingen van vinyl (zowel zeil als tegels) dikwijls een laag asbestvilt of asbestkarton aangebracht. Soms werd in de vinyltegels zelf asbest verwerkt. U herkent het aan de onderkant: die heeft een lichtgrijze tot lichtbeige of lichtgroene kleur, glimt niet en doet denken aan grof papier of schoendooskarton. Een asbestbevattende vinyltegels breekt als u hem probeert te buigen. In vloerbedekkingen van textiel werd zo goed als nooit asbest gebruikt.

Een intacte vloerbedekking laat u het beste gewoon liggen. Moet ze toch verwijderd worden, dan wordt aangeraden om een gespecialiseerd bedrijf in te huren. Gaat u toch zelf aan de slag, neem dan de **zeven voorzorgsmaatregelen** in acht.

Vloerbedekking die asbest bevat, is gevaarlijk afval. Neem contact op met de milieudienst van uw gemeente.

Remvoeringen, remblokjes en koppelingsschijven

Asbest werd vroeger heel veel gebruikt bij het maken van remmen en koppelingsschijven. In oudere personenwagens, vrachtwagens, bussen, treinen, vliegtuigen en liften is het dus zo goed als zeker aanwezig. Voor nieuwe auto's wordt geen asbest meer gebruikt.

Wanneer u zelf aan uw wagen werkt en bijvoorbeeld de remmen zou willen vervangen, dan moet u eerst nagaan of er asbest in is verwerkt. Vraag het aan de verkoper of de garagist. Blijkt er asbest in te zitten, dan **blijft u er beter af**.

Wil u de klus toch zelf klaren, gebruik dan bij het reinigen van de remmen en de koppeling zeker geen perslucht. Vijlen, borstelen of schuren van remvoeringen is uit den boze. Het spreekt vanzelf dat u de oude onderdelen vervangt door nieuwe zonder asbest. Wees heel voorzichtig, werk in de open lucht en draag beschermingsmiddelen.

Versleten remblokjes, koppelingsschijven en andere auto-onderdelen met asbest horen bij het gevaarlijk afval.

Isolatiemateriaal

Vroeger werden voor de isolatie asbestspuitlagen en asbestplaten gebruikt. Een onderdak bijvoorbeeld werd dikwijls met asbestplaten vervaardigd. Vooral in bedrijven gebruikte men asbestgips voor de isolatie van leidingen. Ook voor de constructie van schepen, vliegtuigen, treinen,... werden vroeger op grote schaal allerlei soorten van asbest-isolatie gebruikt. Asbestmateriaal vertoont wel een vezelachtige structuur, maar niet alle materialen met een vezelstructuur bevatten daarom ook asbest. Alleen een **onderzoek met de microscoop** geeft zekerheid. Asbestgips draagt soms het opschrift "amiante ciment". Zolang u er afblijft, is er niet echt gevaar. Is het materiaal beschadigd of versleten, of gaat u het zagen, boren, schuren of breken, dan loopt u een risico. Gaat het om grote hoeveelheden of is het materiaal niet gemakkelijk te verwijderen, neem dan een gespecialiseerd bedrijf onder de arm. Beslist u toch er zelf aan te werken, neem dan alle veiligheidsregels in acht. Asbestisolatie is gevaarlijk afval.

Asbestkoord

Asbestkoord werd vooral gebruikt voor de dichting van kachels ("kachelkoord"), stookketels, inbouwassettes voor open haarden. Asbestkoord is wit en ziet er stoffig en vezelachtig uit. Het vervangen van asbestkoord, bijvoorbeeld in de deur van uw kachel, is niet zonder gevaar. Bij het manipuleren kunnen heel wat vezels vrijkomen. Beslist u toch er zelf aan te werken, draag zeker beschermende kleding en een ademhalingstoestel. Maak de koord eerst nat. Zorg voor een goede ventilatie en maak zo weinig mogelijk stof. Stop de koord onmiddellijk in een dubbele plastic zak en kleef er een duidelijk etiket op. Ook asbestkoord is gevaarlijk afval.

bron: Deze tekst is grotendeels gebaseerd op de brochure 'Asbest: Veelzijdig maar levensgevaarlijk' van de FOD "Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu".
verschenen op : 01/12/2014 , bijgewerkt op 10/06/2015